

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio I. An solæ Potentiæ immediatè concurrant ad actus vitales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

eam cognitionem esse principium operationis, & non posse.

- 133 Sed ego vrgeo argumentum: siue enim verè siue falsò iudicet quis, se non posse amare, nec odio habere aliquod obiectum, ex illâ cognitione præcisè nihil potest operari voluntas, ut de se patet; ergo iam est aliqua cognitio, qui per se repugnet actus voluntatis; ergo falsa est tua doctrina. Imò licet quis vellet reflexè omittere ex vi eius cognitionis, at circa obiectum illius directum non versaretur vllò modo, quod patitur instantiam tuum argumentum, quia circa idem obiectum formalissimè, quod cognitio respicit, contendis tu, debere perfectiorem potentiam posse verari per actum voluntatis, quod tamen hic falsum est.

- 134 Tertiò impugno eam solutionem, quia in eâ petis principium; supponis enim, sequi illa duo contradictoria, de quo est tota lis, non

das autem rationem huius. Confirmo: hi admittunt puram omissionem (& quoad hoc, etiam si non admittant, idem est) omittere ergo quis, siue liberè siue necessariò, cur non poterit Deus illi reuelare, se non operari? Hæc cognitio cuius, quæso, amoris erit productiva? certè nullius, quia nullum obiectum amabile proponit aut odibile, ergo potest esse actus intellectus non determinatiuus ad appetitum.

Tandem impugno eam solutionem, quia gratias & contra lumen naturale dicitur, quod Deus non possit reuelare homini id quod ipse verè & realiter determinauit, & quod Deus loqui possit cum creaturâ, & non possit illi dicere, Ego decerno tecum non concurrere ad actus voluntatis: verè nimis clara deberent esse contradictoria, quæ me ad hoc negandum cogerent.

DISPUTATIO TERTIA.

De potentiis Animæ.

EGI MUS de Animâ secundum se, iam nunc de eius potentiis, mediis quibus operatur, agamus oportet. In præsentî Disputatione terciâ solum de illis in communi, in sequentibus verò de iisdem in particulari disputabimus.

SECTIO I.

An sola Potentiæ immediatè concurrant ad actus vitales?

QUIA à certioribus ad minùs certa procedendum est, idè priusquam de distinctione potentiarum ab animâ, quod minùs certum est, disputemus, oportuit concurrere eius in actus statuere, quod faciliùs probabitur, ut hinc gradum faciamus ad priorem difficultatem.

SVBSECTIO PRIMA.

Reiicitur sententia, negans, animam immediatè concurrere ad actus vitales.

- 1 **D**I VVS Thomas Parte 1. quæst. 77. art. 1. opinatur apertè, animam nullatenus posse per seipsam immediatè concurrere ad suos actus. Mouetur Primò, quia principium operationis debet esse in eodem genere cum operatione ipsâ; sed operatio animæ est accidens, ipsa autem anima substantia, ergo nequit esse principium suorum actuum, debent ergo poni potentia alia accidentales, quæ immediatè solæ concurrant ad actus vitales. De principio,

cui hæc ratio D. Thomæ innititur, egimus fusè in Physicis, ubi probauimus, non esse necessarium, ut principium & operatio sint in eodem ordine, ideoque conclusimus, substantiam posse esse immediatè operatiuam & aliter substantia & accidentium, quod pluribus instantiis & ad hominem contra ipsum D. Thomam, & vniuersaliter potest confirmari. Ad hominem quidem, quia in eius sententiâ accidens producit substantiam immediatè; item potentia loco-motiva, quæ est accidentalis, vibrationem, quæ est modus. Præterea in omnium fere sententiâ res materialis, nempe phantasma, producit immediatè partialiter species spirituales. Vnde arguo: Si res ordinis inferioris possunt concurrere ad producendam rem ordinis superioris, à fortiori poterit res ordinis superioris concurrere ad res inferiores. Ratio à priori, quia principium, ut possit producere effectum, requirit solum ut illum contineat, res autem ordinis superioris potest continere res inferiores etiam multò perfectiùs quàm res eiusdem ordinis inuicem continentur (perfectiùs enim continet Deus ignem verbi gratiâ, quàm vnus ignis alterum) ergo poterunt res ordinis superioris immediatè concurrere ad res inferiores; ergo & anima ad suos actus, licet hi accidentales, illa substantialis sit.

Mouentur Secundò Thomistæ: Quia si anima secundum suam essentiam esset potentia, semper exerceret omnes operationes quas potest, quod apertè falsum est. Sequela probatur, quia anima ex sua essentia est actus materiae, ergo si illa esset potentia, semper esset in actu, ergo semper operaretur. Non video vim huius argumenti, quod in primis retorqueo, quia potentia ipsa distincta ex sua essentia sunt etiam actus animæ, sicut anima

ma actus materia; ergo, sub hanc rationem anima non potest per suam essentiam esse potentia, quia semper esset in actu, ita neque ipsa potentia poterunt per suam essentiam esse potentia, quia semper erunt in actu. Igitur pro solutione distinguendus est duplex actus, alius *informativus*, seu *actualis informativus*; hunc habet anima & ipsa potentia, dum unita sunt cum suis subiectis, sicut omnes aliae formae: alius actus est *actualis operativus*, qui non est idem cum praecedente, neque illi necessarii annexus; potest enim forma actualiter esse actus informans, nec tamen ideo actu esse in actu secundo operationis, ut patet in ipsis potentijs, quae licet semper actuent subiectum, non tamen semper operantur. unde nego, animam, si esset operativa, semper actu operaturam, etiam si semper actu materiam informaret.

Tertio: Quia anima non potest immediate respicere accidentia: si enim immediate illa respiceret, etiam immediate ordinaretur ad illa; atqui substantia non potest ordinari ad accidens, ergo. Respondeo, hoc argumentum minorem habere difficultatem quam praecedens; nam ipsimet Thomistae saltem respectu ipsarum potentialium debent immediatum ordinem concedere animae; nam potentias in se immediate recipit, & respicit. Iam ergo ibi infringitur tota vis argumenti, & ipsi & nos debemus respondere, non esse idem substantiam immediate posse operari, & illam ordinari ad operationes, sicut Deus non ordinatur ad creaturam, quarum tamen est immediate operativus, sed ex fecunditate vel ob alios fines est causativus illarum. Idem dicito de substantia creatâ. Vbi notanda sunt opposita Thomistarum principia. Aliquando enim dicunt, omne esse esse propter operari, quo pacto referunt omnem substantiam ad operationem; iam autem nolunt admittere in substantia vllum ordinem ad operationes.

Omitto alia argumenta, quia illis potius videtur probari necessitas potentialium distinctarum, quam impugnari immediatus animae concursus, de quo agimus in hac Sectione, acturi in sequente de potentialium distinctione.

SUBSECTIO SECVNDA.

Vera sententia.

6 Igitur dicendum est, animam immediate saltem partialiter concurrere ad actus vitales. Haec est communis recentiorum sententia. Eam tenet Nominalium & Scotistarum schola. Probat Primò ex dictis in Physicis, ubi ostendi, substantiam esse immediate operativam, ergo anima immediate concurret ad suos actus. Patet consequentia, quia nisi aliunde in contrarium sit aliqua ratio, quae in praesenti non est, aequius videtur animae tribuere concursum quam illius accidentibus, ergo saltem partialiter concurret anima immediate ad actus vitales. Sed quia in Physicis dixi, hinc etiam probari, substantiam esse immediate operativam, ne iam faciam circulum, dum hinc iterum ad Physicam appello; ideo Secundo hoc ipsum suadeo efficacius, quia anima immediate debet concurrere ad actus voluntatis, ergo anima est immediate operativa ad actum vitalem. Consequentia est certa. Antecedens probatur:

nam si anima non concurreret immediate ad eos actus, sed sola potentia ipsius animae, non esset digna anima odio & poena ratione peccati, nec amore & premio ratione bonorum operum; ergo debet concurrere immediate. Haec consequentia est aperta. Prima verò probatur, quia anima non efficeret peccatum, nec bonum opus, sed id à solâ potentia praestaretur, ergo solâ hac esset digna vituperio & laude, ergo non anima. Patet consequentia, quia nemo meretur laudem vel vituperium, nisi ob id quod ipse facit.

8 Respondebis Primò, animam esse dignam laude vel vituperio, quia potentia illius bene aut male operatur, nec novum esse in moralibus, ut actiones vnius vertantur alteri in laudem vel vituperium, peccata enim pupilli vitio vertuntur tutori, & peccata filiorum parentibus, ideoque & ob illa puniri solent, cuius rei plura possent exempla afferri; ergo peccatum vel bonum opus voluntatis tribui poterit vitio vel laudi animae, licet haec immediate non concurrat ad illud. Patet consequentia, quia maior connexio est inter voluntatem & animam, & magis vnum efficiunt, quam tutor & pupillus, filius & parens. Secundo potest id confirmari ex corpore quod punitur, etiam si ipsum non operetur libere, sed sola anima illi unita: quam instantiam putant aliqui valde efficacem contra argumentum supra à nobis factum.

Sed contra, quia, voluntatem esse potentiam animae, aut instrumentum illius, in tantum posset deferuire, ut operationes illius tribuerentur animae, in quantum haec haberet dominium supra voluntatem, ut & posset impedire illius actionem, & illam excitare ad operandum. Quod si anima nullatenus potest impedire aut excitare voluntatem ad operandum, non video, quâ ratione voluntatis operationes animo tribuantur vitio vel laudi, quantumvis voluntas sit potentia animae. Hoc ostendo ipso exemplo pro opposita sententia adducto: nam illa praecise actiones pupilli aut filij reputantur in culpam parenti aut tutori, quas hi impedire potuerunt, non tamen impedire; actiones verò filij, in quas parens nullum potuit habere dominium, quia nec potuit impedire, nec imperare, nullatenus parenti imputantur: ergo cum anima, nisi concurrat simul cum voluntate, nullum habeat dominium in actiones voluntatis, quia nec illas impedire, nec imperare potest, non poterunt animae praedictae actiones tribui laudi vel vituperio; nec video quid hoc clarius esse possit. Exemplum autem è corpore petitum, etiam non est ad rem: nam sicut corpus non peccat verè & propriè, sed sola anima, ita etiam sola anima propriè punitur; corpus enim nec sentit dolorem, nec priuatur visione Dei, &c. Adde, etiam corpus suo modo posse dici causam peccati, quatenus inclinatur ad bonum delectabile prohibitum: at neque hoc ipsum potuisset habere anima, si non influeret in peccata; quare ergo ipsa immediate & propriè esset punienda? Vides ergo, adhuc argumentum supra factum retinere suam vim.

Respondebis Secundo, animam verè peccare per actiones malas solius voluntatis, & è contrario mereri per actiones bonas; ergo tales actiones

possunt illi tribui laudi aut vitio. Consequentia est bona. Antecedens probatur: quia anima peccat & bene operatur per actiones solius voluntatis, eo rigore quo ignis calefacit per calorem; sed ignis verè & propriè calefacit, ergo & anima verè & propriè peccat per actiones solius voluntatis. Nec potest dici, ignem solum calefacere denominatiue: hoc, inquam, dici non potest, nam aqua etiam calefacit hoc modo, & tamen non per se calefacit sicut ignis, ergo hic plus quàm denominatiue calefacit, ergo verè & propriè. Ratio à priori, quia calor est instrumentum ignis, ideoque operationes illius per se tribuuntur igni, non verò aquæ, cuius non est instrumentum. Cum ergo intellectus & voluntas sint instrumentum animæ, verè & propriè earum actiones erunt actiones animæ, ergo hac verè peccabit per peccatum voluntatis.

Hæc solutio videtur solo modo loquendi difficultatem soluere, idè, quidquid sit de vocibus, virum ignis debeat dici verè calefacere, an solum denominatiue, hoc certum de re, calefactionem non oriri immediatè ab igne, sed à solo calore; item, actionem peccaminosam non fieri immediatè ab animâ, sed à solâ voluntate: ex quo vltèrius fit, vt in potestate animæ nullatenus sit prædicta actio; neque enim anima potest eam vllâ vi impedire, nec ad illam excitare voluntatem. quo ergo iure poterit Deus offensus esse animæ propter actionem malam, quæ nullo modo fuit in potestate animæ, siue hæc denominetur siue non ab illa? Sicut, si per impossibile calor ignis esset indifferens, & liber ad calefaciendum vel refrigerandum, non posset quis iure irasci igni ob calefactionem ortam ab eius calore; posset enim respondere ignis, se non determinare calorem ad illam actionem, imò nec determinatum à calore ad illam concurrere immediatè, neque illam posse à se impediri, sed illam à solo calore oriri, ideoque ei soli vitio vertendam. Confirmo: Deus, quantumvis immediatè concurrat ad actionem peccaminosam, quia tamen non se ad illam determinat, sed concurrat determinatus à voluntate, non peccat per illam actionem, nec illa Deo tribuitur vitio, imò nec dicitur causa illius; multò ergo minùs tribuetur animæ, quæ nec determinat ad eam actionem, nec determinata concurrere, eò quòd voluntas causata ab ipsâ animâ concurrat, quod ad purum modum loquendi spectat.

13 Vltèrius impugno efficaciter prædictam solutionem. Ponamus, animam miraculosè separatam à voluntate peccare; rogo, an illud peccatum voluntatis tribueretur animæ, an non. Respondēbis, & meritò, non tribuendum. vnde ego infero: Ergo non peccabit anima, etiam si voluntas illi vnita peccet. Patet consequentia, quia voluntas non aliter operatur in vno casu, quàm in alio; item anima non magis influit vnita, quàm non vnita; ergo non magis peccabit in vno casu, quàm in alio.

14 Dices, in vno casu deficere vnionem, quæ requiritur, vt illi tribuatur operatio voluntatis. Sed contrà Primò ad hominem, quia per te, vt tribuantur causæ principali operationes substituti, nullatenus requiritur, vt substitutum sit vnium principali operanti; per te enim productio passionum per se tribuitur generanti, quia essentia

nomine illius eas producit, quantumvis essentia producens non sit vnita cum generante; item productio cognitionis facta à specie tribuitur obiecto, quia species vni instrumentum obiecto operatur, etiam si non sit vnita cum obiecto. Denique admititis, si creaturæ essent instrumentum Dei, verè Deum dicendum causam actionum creaturæ, licet hæc non essent vnite cum Deo; ergo etiam anima non vnita cum voluntate, tribuetur operatio voluntatis, quia voluntas etiam non vnita est instrumentum animæ, & tamen non peccauerat anima per eas actiones in illo casu: ergo quantumvis anima vnita cum voluntate quasi physice denominetur operans ab operatione voluntatis, moraliter tamen non poterunt illi tales operationes tribui vitio vel laudi, quia ipsa non habet vllò modo libertatem circa illas; sicut licet habitus vitiosus denominetur, imò & verè causat actus prauos, non vertitur illi vitio, eò quòd non habeat libertatem circa illos.

Contrà Secundò, quia vnio voluntatis cum animâ non est ipsi animæ vllò modo libera, neque culpabilis; ergo præcisè per positionem illius vnionis non possumus intelligere animam peccare. Patet consequentia, quia peccatum est formaliter liberum; sed hæc vnio non est libera voluntati, ergo nequit anima reddi peccans præcisè per solam hanc vnionem cum voluntate peccante.

Posset respondere aduersarius huic secundæ impugnationi, per solam voluntatem posterorum in Adamum transfusionem, quæ non est libera posteris, peccatum Adami, quod sine eâ transfusione non esset posterorum, iam verè esse proprium illorum, ita vt verè posteris ratione illius peccent, & Deo sint odibiles; ergo quantumvis vnio voluntatis cum animâ non sit libera animæ, neque culpabilis, rectè potest ratione illius peccatum, quod antè solius erat voluntatis, fieri proprium animæ, ita vt anima ratione illius verè & propriè odio & penâ digna sit, sicut digni sunt infantes in solo originali existentes.

Replicaret aliquis, peccatum originale, quia non est proprium physice, non posse penâ tenē, sed solum priuatione puniri; peccatum autem proprium animæ puniri penâ sensus, ergo diuerso modo est proprium animæ illud peccatum, quàm sit peccatum Adami proprium posterorum; ergo quia anima concurrat immediatè ad illud & non præcisè eò quòd vnita sit à Deo cum voluntate malè operante. Sed, quidquid sit de hac solutione, facilius potest impugnari ea responsio, Primò, quia difficultatem valde magnā, & quam vix possumus benè percipere, de transfusione voluntatum in Adamum in ordine ad peccandum, sine vllâ necessitate transfert ad præsentem questionem de concursu animæ, & vel ex hoc capite eam facit ferè impetceptibilem. Secundò à priori, quia in tantum ratione illius transfusionis factæ à Deo, omnium voluntatum auctore, peccant posteris, in quantum ob eam transfusionem voluntas Adami fit moraliter voluntas omnium posterorum, ideoque solum moraliter peccant: atqui per vnionem physicam voluntatis cum animâ, neque physice neque moraliter voluntas fit anima, aut è contrario; sicut, quia vniatur calor cum igne, neque physice neque moraliter fit ignis: non quidem physice, quia repugnat prius, duas res semel phy-

physicè distinctas, aliquando fieri idem realiter inter se, tum quia unio physica non potest esse nisi inter res physicè distinctas, ergo physicè per unionem non sunt idem voluntas & anima: sed neque sunt idem moraliter, tum quia si solum moraliter essent idem, etiam sine unione physica moraliter possent esse idem; sicut sine hac unione voluntas posterorum est voluntas Adami. Ratio à priori: quia sine illa unione manet etiam voluntas instrumentum animæ, sicut species sine unione cum obiecto manet illius substitutum, præsertim si anima conservaret eas potentias, licet non sibi unitas; ergo moraliter non magis sunt idem anima & voluntas post unionem physicam, quam ante illam; ergo si ante moraliter non reputabatur peccatum voluntatis proprium animæ, neque postea. Ulterius: non possunt moraliter fieri idem, quia aliàs anima solum moraliter peccaret peccato actuali, sola autem voluntas physicè, quod omnino falsum est, nec tutum in Theologia. Præterea, in unione physica voluntatis cum animâ nihil intercedit morale, ergo ratione illius non potest moraliter fieri idem anima & voluntas. Denique à priori idem efficaciter impugnatur, quia repugnat, rem physicè incapacem aliquis effectus, fieri idem moraliter cum aliâ causâ in ordine ad illum effectum, ideoque non potest Deus transfundere appetitus beatorum in voluntatem Adami in ordine ad peccandum, eo præsertim quod bruta sunt physicè incapacia peccandi: sed etiam anima est (si non concurrat immediate) incapax physicè peccandi & libertatis, non minus quam brutum, ergo repugnat etiam, animam fieri idem moraliter cum voluntate in ordine ad peccatum, & ad operationes alias liberas, ergo neque physicè neque moraliter sunt idem anima & voluntas per unionem in ordine ad peccatum; ergo si ante unionem anima non peccaret peccato facto à sola voluntate, neque post unionem peccabit, si non concurrat immediate; ergo, ut saluetur, animam peccare, & bene operari, esse dignum odio & amore, necessarium est, illi immediatum influxum concedere in actus malos & bonos.

Quod si propterea diceris, etiam in eo casu animam peccaturam; facile impugnaberis: quia lumen naturale dicitur, repugnare animam puniri & reprehendi propter eas actiones quæ sunt à voluntate, ipsâ animâ forte non existente in rerum naturâ, aut saltem separatâ à voluntate, & sine vilo dominio in illam. Consideret ergo, non posse animæ peccatum explicari sine immediato concursu ipsius in actus voluntatis.

SUBSECTIO TERTIA.

Fundamentum secundum pro eadem sententiâ.

21 SECUNDUM principale argumentum pro hoc influxu immediato animæ in actus voluntatis, desumitur ex eo, quod voluntas est potentia cæca, egerque illuminatione intellectus, ut cognoscat obiectum ad quod accedit amando, & à quo recedit odio habendo; ideoque communiter dicitur, non posse ferri in incognitum: sed, si sola voluntas sine concursu animæ suos actus efficeret, omnino ferretur in incognitum; ergo re-

quititur immediatus animæ concursus. Maior & consequentia sunt evidentes. Minor probatur, quia voluntas, à quâ sola oriretur amor & odium, nullatenus cognosceret; hoc enim à solo intellectu realiter à voluntate distincto præstaretur, quod respectu voluntatis tam per accidens se haberet, ac si intellectus non cognosceret: sicut, ut Petrus sciat quâ sit incedendum, omnino impertinens est id sciri à Ioanne, nisi ex hac Ioannis notitiâ deriuetur alia in Petrum; tunc autem iam ipse Petrus esset sciens, & à propriâ cognitione duceretur, ex intellectu autem, si potentia sint distinctæ, nulla in voluntatem deriuatur cognitio; ergo cognitio intellectus omnino impertinenter se habet respectu voluntatis, & hæc tam ignorabit obiectum quàm si ab intellectu non fuisset cognitum, & consequenter non poterit vilo modo ferri in illud.

22 Dices Primò, propter radicationem earum potentiarum in animâ posse vnam excitari ex operatione alterius, ideoque posse voluntatem prodire ad amorem determinatam à cognitione intellectus. Sed contrâ, quia voluntas excitatur per cognitionem, quatenus representatur ei bonum in quod debet ferri: quod si illa non cognoscit illud obiectum, neque ei representatur, quantumvis radiceatur in eadem animâ cum intellectu, non poterit per cognitionem excitari ad amorem, sicut, licet Humanitas Christi sit unita Verbo diuino identificato realiter cum cognitione diuinâ, quia tamen per eam cognitionem non redditur Humanitas cognoscens, non potest excitari ad amandum, ideoque eget ea Humanitas propriâ cognitione, ut possit velle aut odio habere obiectum; ergo multò minus poterit voluntas amare, eò quod sit unita cum animâ cui est unitus intellectus intelligens.

23 Et ut perfectius intelligatur, repugnare hanc excitationem voluntatis, aduerte, dupliciter posse aliquid excitari à cognitione: Vel quasi purè physicè, sicut excitatur habitus ad concurrendum, & intellectus ad producendas species illius cognitionis, quæ excitatio non est quia habitus aut intellectus cognoscat, sed quia ponitur conditio physicè requisita ut operetur intellectus, aut habitus: hoc autem modo rectè potest voluntas excitari per cognitionem solius intellectus. Ceterum hæc esset excitatio cæca, sicut excitatio habitus; neque hanc excitationem solam ponunt Philosophi in voluntate, sed aliam secundam, quæ est intentionalis, quatenus per representationem quasi clarescit voluntati obiectum, quod antea ei ignotum erat, ita ut ipsa sciat quid amet, quid odio habeat, quæ bonitas sit in obiecto, quæ malitia, & an odio an amore dignum sit noscat, possitque suam circa illud exercere libertatem. Huiusmodi autem excitationem intentionalem voluntatis non posse fieri, nisi ipsa cognoscat, ex terminis videtur manifestum: quia nisi ipsa cognoscat, tam occulta est ei bonitas & malitia obiecti, quàm si non esset in intellectu vlla cognitio.

SUBSECTIO QUARTA.

Prima responsio reiecta.

- 24 **R**ESPONDEBIS forte Primò, Si detur voluntas distincta, & immediatè concurrat anima, rectè excitatur voluntas ad amandum ex cognitione existente in intellectu; ergo etiam si non concurrat anima, poterit excitari. Patet consequentia, quia licet concurrat anima, voluntas tamen distincta non magis cognoscit obiectum, quam si non concurreret anima, ut per se patet; ergo si, concurrent anima, sufficienter excitatur voluntas ex cognitione intellectus, etiam excitabitur ea non concurrente; ergo ob hanc excitationem non requiritur concursus animæ. Respondeo facile, si concurrat anima cum voluntate distincta, solam animam excitari intentionaliter à cognitione, voluntatem autem distinctam trahi ad concurrendum ab ipsa anima, sicut
- 25 trahitur habitus à potentia: ex quo fit, ut voluntas illa distincta feratur in incognitum, sicut & feratur habitus; anima verò, quæ est principale principium, in cognitum feratur: neque enim amplius requiritur ad determinationem voluntatis, nisi ut principale principium, quod determinat reliqua principia, cognoscat obiectum. Sicut, ut pes incedat recta via, sufficit si anima mouens illum cognoscat quæ sit incedendum, nec requiritur ut id ab ipso pede cognoscatur: item, ut cæcus ducatur, sufficit à ducente viam cognosci. At, si voluntas sola concurreret, nullum principium illuminaretur nullumque cognosceret obiectum, quapropter cæco prorsus modo procederet. Ecce ergo quanti referat, immediatam animæ concursum adesse, licet simul concurrat potentia distincta.
- 26 Respondebis Secundò, poterit iam loco-motivam, quæ residet in capite, moveri ex sensatione existente in pede, & è contrario pedem ex sensatione existente in capite, & tamen non esse idem principium cognoscens & mouens, ergo non requiritur, ut idem principium quod amorem producit, cognoscat, sed sufficiet, si in eodem supposito detur cognitio. Maior est certa ab experientia. Consequentia evidens. Minor probatur in equo & alijs animantibus constantibus animâ diuisibili, in quibus certum est non esse idem principium cognoscens in capite, & mouens pedem, distincta enim est pars animæ residens in capite à residente in pede; ergo non est idem principium quod cognoscit, & quod ex cognitione determinatur ad motum. Ante responsionem
- 27 Aduerte, à Thomistis in præsentī hac solutione contendī, non esse necessarium immediatam concursum animæ, quia per naturalem sympathiam potest vna potentia excitari ex cognitione alterius potentie realiter distinctæ; supra autem, dum agunt de compositione animarum, eos probare animam esse indiuisibilem, quia sentiens in pede mouet caput, quod non posset fieri, inquit, nisi idem numero principium esset sentiens in capite, & mouens pedem. Ecce iam ibi requirunt idemmet principium, quod determinatur ad motum, cognoscere; in præsentī verò id prorsus negant, & recurrunt ad naturalem

sympathiam, quo videtur non sibi constare. Impugno ergo responsionem, & simul respondeo instantiæ in contrarium allatæ Primò, quia in homine nullam habet difficultatem: cum enim eadem numero anima sit in toto corpore, non mirum, si sentiens in pede illuminetur, vepossit appetere in cerebro, & ex appetitu rursus determinetur ut possit pedem mouere: in brutis difficilius explicatur. Pro quo dixere nonnulli, non solam animam pedis concurrere ad sensationem, sed totam animam equi (sicut ad comburendum lignum non concurrunt sola superficies ignis contigua ligno, sed totus ignis, etiam secundum partes distantes); ergo non sola pars animæ pedis, sed tota anima concurrat ad sensationem. Idem dicunt respectu operationum etiam subtilissimum, id est, nutritionis, & ex hoc inferunt, non per sympathiam, sed quia verè illuminatur anima cerebri, quatenus concurrat ad sensationem pedis, determinari & ad appetitum & ad motum.

Duo displicent in hac solutione, & principium, quod assumit, & consequentia quam ex illo infert. Principium quidem, quia falsum videtur, animam capitis concurrere immediatè ad sensationem pedis: in igne enim idè colligimus non solum concurrere vltimam superficiem, sed etiam omnes alias partes illius distantes, quia videmus (ut diximus in Phisicis) quò maior est ignis, eò citius & in maiori distantia, & intensius operari, quod non fieret, nisi alie partes concurrerent simul cum vltimâ superficie; in orato autem deficit hæc experientia, imò potius habemus oppositam (tantum enim, & tam cito sentit dolorem pedis equus parvus, ac magnus, & idem tantum sentit dolorem pedis sinistri abscessu dextro, quam si non esset abscessus; tam perspicaciter videbit abscessus auribus, quam si illas haberet prope infinitas in magnitudine: item & è contrario tam benè audiet deficientibus oculis, quam si eos maximos haberet) ergo non concurrunt omnes partes animæ vnius membri ad sensationem alterius, alioquin sentiretur defocus vnius partis in operatione alterius.

Dices, non concurrere alias partes ob necessitatem, sed quia omnes sunt eiusdem speciei, & vnite inter se, quapropter omnes attemperant suum concursum in aduentu alterius; ea autem deficiente, augent concursum: vnde fit, ut in operatione non percipiatur multitudo aut paucitas partium. Sed contrà, quia hoc est purè diuinare sine fundamento: attemperatio enim causarum tunc præcisè ponitur, quando vtrique est æquè applicata & eiusdem speciei. Quando verò est inæqualitas in applicatione, si effectus eadem facilitate potest ab vna adæquate concurrente, ac ab vtrique attemperante concursum produci; dicendum est, eam præcisè, quæ magis applicata est concurrere, non verò reliquas; quia tunc est titulus specialis in vna, ut concurrat, qui non est in altera: & cum aliunde non sit necessitas concursus alterius, solam propinquiorē concurrere dicendum est. Ergo cum, ut probauimus, æquè oriatur illa sensatio à solâ parte animæ in quâ fit, ac à reliquis æquè distansibus, non est dicendum, ab illis omnibus fieri, sed à solâ parte animæ propinquiori, & in quâ solâ existunt speciei illius obiecti quòd sentitur; sicut etiam dicimus, partem animæ capitis

tis non causari à materiâ pedis distanti, sed solum à materiâ capitis.

Hæc intellige de sensationibus & appetitionibus, quia in nutritione fortè concurrunt, non quidē omnes partes animalis (nam defectus auris non impedit potentiam nutritivam stomachi) verum plures ex illis quæ circumstant stomachum. Ratio est, quia cum ad hanc nutritionem datur pugna inter vivens & alimentum, sicut datur inter ignem & lignum, ad quam superandam maximè conducit magnitudo agentis, non solum fieri illa concoctio à partibus immediatis, sed etiam à pluribus ex circumstantibus, quarum numerum non possumus certò definire.

32 Deinde displicet consequentia, ex principio impugnato deducta num. 28. quia licet concedatur, animam cerebri concurrere ad producendam sensationem pedis, non tamen concurrat recipiendo sensationem pedis, quia non vnitur cum illâ, (sunt enim distantes; & experientia manifestâ constat, non dolere manum, etiam si pes doleat:) ergo, licet manus concurrat efficienter ad sensationem, non tamen concurrat recipiendo, aliàs etiam ipsa eum dolorem sentiret. ergo non potest sufficienter determinare anima cerebri ad appetitum. Patet hæc vltima consequentia: quia ut determinetur, requiritur non tam ut efficiat cognitionem, quam ut cognoscat per illam; requiritur enim ut illuminetur, non autem illuminatur efficiendo, sed recipiendo cognitionem. ideoque, si de potentiâ absolutâ ponatur in intellectu cognitio à Deo effecta, adhuc sufficienter determinabitur ad amorem: è contrario verò si miraculosè intellectus efficiet cognitionem quin eam recipere, non determinaretur sufficienter ad amandum (non enim cognosceret, sed efficiet cognitionem, quod diuersum est;) ergo anima cerebri, licet efficiat sensationem pedis, quia tamen non illam recipit, & consequenter non illuminatur per illam, non potest per illam determinari intentionaliter ad appetendum; ergo adhuc admisso hoc principio non soluitur difficultas supra posita.

33 Ut ergo instantiæ à Thomistis num. 27. allatæ respondeamus, aduerto, ex omnibus partibus corporis, in quibus fit sensatio, aliquas mitti species intentionales ad cerebrum ubi residet phantasia, vnde hæc adiuta illis speciebus cognoscit obiectum quod prius senserat anima pedis v. g. cognoscit item ubi illud obiectum distans sit; ex quâ cognitione anima cerebri, in quo est appetitus, determinatur ad effectiorem actus appetitus, quo vult mouere aliquam partem corporis, aut totum illud: eadem autem anima cerebri cognoscens & appetens mouet nervos ex cerebro per totum corpus diffusos, quibus motis, determinatur anima pedis ad motum, vel quia simul concurrat ad illum motum anima capitis cum nervis, vel quia motus nervi solum deseruit ad excitandam animam pedis, hæc autem excitata

34 producit motum pedis. Ex his respondeo, non excitari per naturalem sympathiam animam cerebri ex cognitione pedis, sed quia verè ipsa cognoscit idem, licet per aliam sensationem communem existentem in cerebro, derivatam autem à sensatione pedis. Consultò dixi, animam cerebri excitari illuminationem; nam anima pedis fortè non excitatur ex illuminatione, sed purè physicè ex

motione nervorum, quod non est absurdum vltimum: nam primum mouens, seu primum determinans ad motum, scilicet anima cerebri, iam cognoscit, quod sufficit ut absolutè motus ille fiat ex cognitione, sicut supra diximus de amore, casu quo voluntas distincta cum animâ concurrat.

SUBSECTIO QVINTA.

Alia dua solutiones eiusdem argumenti impugnata.

RESPONDEBIS Secundò, animam verè intelligere per cognitionem receptam in intellectu, etiam si illam in se immediatè non recipiat, animam autem per cognitionem intellectus determinare voluntatem, ut operetur: quo pacto fit, ut principium determinans ad amorem verè sit cognosceas. Sed contrà Primò, quia anima non magis intelligit per cognitionem in solo intellectu receptam, quam si non reciperetur. Patet, quia intellectio non vnitur immediatè cum animâ, sed mediatè: vnitur autem mediatè, non sufficit ut reddat animam cognoscentem (nam anima non cognoscit denominatiue solum ab intellectu, sed verè, realiter & propriè;) ergo debet vnitri propriè & immediatè cum intellectione, sicut vbicatio ut reddat aliquid in loco, & duratio ut constituat aliquid durans, debent vnitri immediatè, ideoque materia non existit, nec durat per durationem & vbicationem formæ, nisi ipsa in se immediatè recipiat. Quod licet fortè in his effectibus physicis, qui aliquando per extrinsecam etiam denominationem proueniunt, sustineri possit, in cognitione verò non potest percipi, quomodo quis sciat, quid illud sit, & tamen in se propriè non habeat eam scientiam. Ergo neque anima intelligit per cognitionem solum vnitam in intellectu; ergo nec habet per eam cognitionem sic vnitam sufficientem determinationem, ut possit determinare voluntatem ad amandum; ergo requiritur, ut ipsa immediatè recipiat intellectiorem.

Contrà Secundò, quia licet concedamus, animam verè intelligere per cognitionem in solo intellectu receptam, adhuc non poterit voluntas amare, nisi ipsa anima immediatè efficiat amorem. Nisi enim illum efficiat, non potest determinare libere voluntatem ad amandum: nam determinatio libera dicit essentialiter causalitatem principij se determinantis, quam nullo modo habet anima respectu actuum amoris, qui nec efficienter, nec materialiter ab ipsâ causantur.

Respondebis Tertiò, his ad summum probari, animam influere immediatè ad actus voluntatis & appetitus, non verò ad actus cognitionis, cum ad hos non excitetur ex actibus voluntatis. Sed contrà Primò, quia saltem immediatè debet recipere anima cognitionem ut ab illâ reddatur cognosceas, & determinetur ad amorem, iuxta dicta numero præcedenti.

Deinde Secundò impugnant alij prædictam solutionem, quia anima potest per actum voluntatis determinare intellectum ad intelligendum, sicut illi imperat de facto ut discurrat circa aliquod obiectum; ergo, quia idem principium quod amat, efficit etiam intellectiorem (nam si à solo

solo intellectu cognitio efficeretur, non posset anima illi imperare) ergo etiam ad actus intellectus concurrat anima immediate non solum recipiendo, sed etiam efficiendo.

38 Posset quis respondere huic impugnationi, hanc esse differentiam inter voluntatem & intellectum, quod voluntas excitatur à cognitione, (quia illi proponitur obiectum, quod est excitari intentionaliter, ut diximus supra, ideoque requirit, ut principium ipsum, quod immediate producit amorem, cognoscat recipiendo in se cognitionem; intellectus autem ad suos actus excitatur quasi physicè purè, sicut alia potentia necessaria ex positione principij requisiti ad intelligendum, nempe ex positione specierum: & sicut non requiritur ad hanc excitationem, ut intellectus in se recipiat species, sed sufficit si ibi sint, sicut Angeli intellectus excitatur ad cognitionem præcisè ex positione obiecti iuxta se, quantumvis non recipiat in se obiectum, & nosster intellectus ex speciebus phantasie, quin illas in se recipiat, excitatur ad producendas in se species spirituales illius obiecti, & sensus tactus excitatur ex obiecto applicato, omnesque alia potentia physica, &c. Posset etiam quis respondere, intellectum excitari ex imperio voluntatis ad intelligendum, non quia imperium recipiatur in intellectu, sed quia illud imperium habet ex naturâ suâ vim excitandi intellectum ad cognitionem illius obiecti, de quo est imperium, eò præcisè, quod sit in eodem loco cum intellectu, sicut actus phantasie excitat intellectum præcisè quia est in eodem loco cum illo. Imò etiam scientificè posset intellectus excitari ex illo imperio: nam illo posito, excitatur in intellectu cognitio imperij, etiamsi hoc non recipiatur in intellectu; ex cognitione autem imperij subsequitur statim in intellectu cognitio de obiecto imperato, quin ipsa causa imperij concurrat ad cognitionem, sicut ex positione præmissarum, quantumvis à solo Deo ponentem, sequeretur statim conclusio, & etiam ex positione actus phantasie, sequitur statim in intellectu cognitio de obiecto illius actus: ergo non est necessarium, ut principium per volitionem determinans ad cognitionem, immediate influat in ipsam cognitionem; ergo ex eo quod determinet voluntas intellectum ad intelligendum, non probatur ipsum principium volitionis immediate concurrere ad intellectum, etiamsi è contrario probetur, immediatum principium determinans voluntatem ad amorem, debere immediate efficere actus voluntatis, & recipere intellectum; quia, ut diximus supra, voluntas determinatur quia cognoscit, unde ipsa debet recipere cognitionem; intellectus autem non determinatur ex imperio voluntatis, quia ipse sibi imperat, sed quia est potentia purè physica, quæ ex positione alienius conditionis requisita ad operandum excitatur, etiamsi eam conditionem nec ponat ipse intellectus, nec in se immediate eam recipiat.

Ob hoc cenfeo, rationem communiter factam, ad probandum immediatum concursum animæ in cognitionem, eò quod ad cognitionem determinetur à voluntate, non esse efficacem, & solum probandam hanc veritatem à paritate rationis: quia si semel concedamus, animam esse immediate operativam actuum vi-

talium appetendi, non est cur illi negemus immediatum influxum in actus cognoscitivos.

SVBSECTIO SEXTA.

Idem dicendum de sensationibus & appensione materiali.

Quæ diximus hucusque de actibus spiritualibus, intelligenda etiam sunt de materialibus. Sicut enim voluntas determinatur ad amorem ex cognitione, quatenus per hanc illi manifestatur obiectum quod amat, ita etiam appetitus excitatur ad appetendum, quia illi proponitur bonitas obiecti quam appetit. Ergo sicut inde probavimus, animam debere immediate concurrere ad actus amoris, ita etiam debet dici animam immediate concurrere ad actus appetitus: quod & in istis ob eandem rationem dicendum est.

Uterius: Sicut animam concurrere ad actus spirituales cognitionis, probavimus, non quia ad illos determinetur ex voluntate, sed à paritate rationis; ita etiam ob solam hanc paritatem rationis dicendum est, animam immediate concurrere actiue ad actus cognitionis materialis tam internæ quàm externæ, phantasie, visus, gustus, &c.

Maiores est difficultas, utrum ratio tacta supra ad probandum immediatum animæ concursum in actus voluntatis, probet etiam illam immediate concurrere ad motum. Ratio dubitandi est, quia motus fit ex cognitione, ideoque artes docent modum quo manus debeat pulsare citharam, quo pes saltare, &c. ergo idem principium habens illam cognitionem, concurrat ad eos motus, alioquin impertinenter se haberet illa cognitio. Ex alia verò parte sufficienter videtur determinata potentia loco-motiva ex cognitione, ut ex conditione purè physica, præsertim interveniente actu voluntatis, quo velit motum illam sibi per cognitionem propositum, ex quâ voluntate excitetur potentia loco-motiva, sicut excitatur intellectus & sensus internus, ex cognitione sensus externi.

Cenfeo, non probari illo argumento immediatum animi concursum in motum localem, ut convincit ratio dubitandi secundo loco facta.

Ad priorem in oppositum dicimus, motum localem dirigi ex cognitione mediata, quatenus dirigitur voluntas ad amandum hunc vel illum motum; ex hoc autem amore excitari motum per naturalem sympathiam, sicut ex phantasie actu excitatur intellectus per eandem naturalem sympathiam: quæ, licet in ordine ad excitationem voluntatis nequeat admitti ob dicta supra, in ordine tamen alias potentias, quæ purè physice excitantur, & non quia illis proponatur obiectum, non est cur negetur. Secundo tamen addo, licet prædicto argumento non probetur immediatus animi concursus in motum, à paritate tamen rationis probari, sicut diximus de actibus intellectus.

Denique animam concurrere immediate efficienter ad actus substantiales generationis & nutritionis, constat ex dictis in Physicis, ubi ostendimus, accidens non concurrere immediate ad productionem substantiæ, sed hanc immediate ab alterâ substantiâ fieri.